

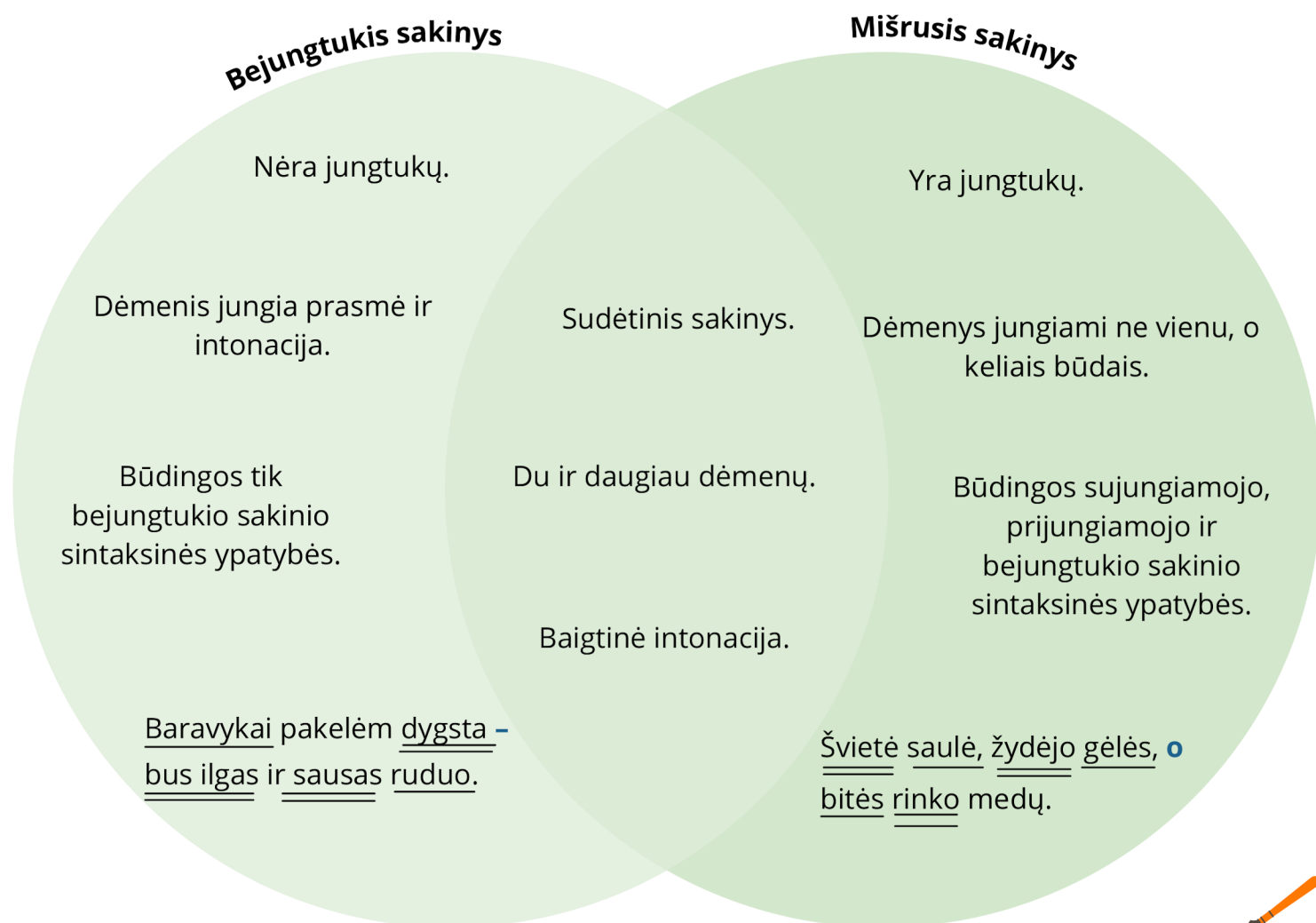
4.2 Bejungtukiai ir mišrieji sudėtiniai sakiniai

Jau išsiaiškinote, kuo skiriasi sudėtiniai jungtukiniai ir bejungtukiai sakiniai, ir žinote, kad sudėtinių sakinių dėmenys gali būti jungiami jungtukais, prijungiamaisiais žodžiais ir be jungtukų. Šioje pamokoje įtvirtinsite bejungtukio bei mišriojo sakinio sampratą, įsitikinsite, kad yra sakinių, kurie jungiami tik intonacija arba intonacija ir mišriuoju būdu, taip pat išsiaiškinsite, kaip juos skirti.

Sudėtinis sakinys, kurio **dėmenys** jungiami **be jungtukų**, vadinamas **bejungtukiu sakiniu**.

Dviem ar trimis jungimo **būdais sudarytas** sudėtinis **sakiny**s yra **mišrusis sakiny**s.

 1 užduotis. Analizuodami Veno diagramą, išsiaiškinkite, kuo panašūs ir kuo skiriasi sudėtiniai bejungtukiai ir mišrieji sakiniai.

2 užduotis. Remdamiesi Veno diagrama, užbaikite sakinius.

Bejungtukiai ir mišrieji sakiniai panašūs tuo, kad _____

Ryškiausias bejungtukių ir mišriųjų sakinių skirtumas tas, kad bejungtukių sakinių dėmenis jungia _____, o mišriųjų _____

4.2 Bejungtukiai ir mišrieji sudėtiniai sakiniai

 3 uždutis. Bendradarbiaudami išnagrinėkite sakinių sandarą: pabraukite gramatinius centrus ir nurodykite, kurie sakiniai yra bejungtukiai (B), o kurie mišrieji (M).

1. Aš nežinau, ar Dievas tvėrė tik žmogų, aš šiek tiek abejoju, bet mane stulbina Gamtos formų grožis ir tobulumas. (Sigitas Geda)
2. Gamta yra mūsų gimtyje, tą sako ir kalba: *gimti, gymis, giminė, gamta, gamas*. (Viktorija Daujotytė)
3. Gamtoje viskas susiję, žmogus – tik jos dalis. (Libertas Klimka)
4. Lietuvių kalbos ritmiškumas parodo, kad lietuviai supranta gamtą kaip savarankišką visumą, o žmogų suvokia kaip priklausantį gamtai, kaip su gamta surištą. (Pagal Algį Mickūną)
5. Mes per miško garsus, per tą savotišką miško nuotaiką priartėjome prie gamtos esmės, mes šitą esmę pajutome savyje ir su ja sutapome. (Antanas Maceina)

4 uždutis. Sugalvokite bejungtukių ir mišriųjų sakinių pagal pateiktas schemas.

1 dėmuo , 2 dėmuo .

1 dėmuo , 2 dėmuo , nes 3 dėmuo .

Ir 1 dėmuo , ir 2 dėmuo , kai 3 dėmuo .

1 dėmuo : 2 dėmuo .

4.2 Bejungtukiai ir mišrieji sudėtiniai sakiniai

Bejungtukiai sakiniai

- ! **Sudėtinio bejungtukio sakinio** dėmenų **skyryba**, skyrybos ženklas **priklauso nuo prasminių** tų **dėmenų ryšių**. Svarbus ir **intonacijos vaidmuo**.

 5 užduotis. Tyrinėdami lentelę, atkreipkite dėmesį į bejungtukio sakinio dėmenų prasminius santykius. Bendradarbiaudami atlikite užduotis su bejungtukiais sakiniais.

Sudėtinio bejungtukio sakinio dėmenų prasminiai ryšiai	Sudėtinio bejungtukio sakinio intonacijos tipai	Dažniausi skyrybos ženklai	Pavyzdžiai
Nusakomi vienu laiku ar vienas po kito vykstantys veiksmai ir reiškiniai.	Tariama išskaičiuojamąja intonacija.	Kablelis, kabliataškis*	<i>Rudenį išskrido paukščiai, vorai rezgė tinklus. Rudenį išskrido paukščiai; žvelgiau pro langą ir mąsčiau apie savo keliones.</i>
Gretinami arba priešinami skirtingi dalykai.	Tariama gretinamąja intonacija.	Kablelis, kabliataškis, brūkšnys	<i>Šaukiau – niekas neatsiliepė. Sakyti daug, klausyti nėra ko.</i>
Pirmasis dėmuo yra antrojo dėmens sąlyga.	Tariama sąlygojamąja intonacija.	Brūkšnys	<i>Pražydo pienės – pieva kaip saulė šviečia.</i>
Vienas dėmuo yra priešastis ar paaiškinimas, kitas – pasekmė ar apibendrinimas.	Tariama paremiamąja intonacija.	Dvitaškis, brūkšnys	<i>Viskas čia buvo natūralu: skleidėsi kvapai, skambėjo garsai. Jie jaudinosi be reikalo – vėjas nurimo.</i>

1. Sakiniuose sudėkite skyrybos ženklus.

- Lietuvių tautai svarbi gamta ji gamtos tauta.
- Debesys plaukia lėčiau vėjas apimsta lauk oro pagerėjimo.
- Rūkas krinta lauk giedros kyla aukštyn bus darganota.
- Lakštingala vidury gegužės sučiulbėjo ar spiečia bitės bus karšta sausa vasara.

*Kabliataškis dažniausiai rašomas tada, kai dėmenys vienas nuo kito nutolę, atsiję.

4.2 Bejungtukiai ir mišrieji sudėtiniai sakiniai

Mokantis atpažinti ir skirti sudėtinius bejungtukius sakinius, praverčia ir sintaksinių sinonimų išmanymas. **Sintaksiniai sinonimai – sintaksinės konstrukcijos**, kurios **skiriasi savo gramatine sandara, bet turi beveik vienodą reikšmę**. Sintaksiniai sinonimai padeda vaizdingiau, tiksliau išreikšti mintį, atskleidžia sakinių įvairovę.

2. Pabraukite gramatinius sakinių centrus. Bejungtukius sakinius pakeiskite tinkamais jungtukiniais sintaksiniais sinonimais – sujungiamaisiais ar prijungiamaisiais sakiniais.

1. Mes esame miško tauta, todėl gamtos ritmas mums yra savas. (Antanas Maceina)

2. Rudenį išskrido paukščiai, vorai rezgė tinklus.

3. Pražydo pienės – pieva kaip saulė sušvito.

4. Aušinis dangus po saulėlydžio – bus geras oras.

3. Pabraukite gramatinius sakinių centrus. Sujungiamuosius ir prijungiamuosius sakinius pakeiskite bejungtukiais sakiniais.

1. Giliausios žmonijos patirtys rodo, kad gamta neprieštarauja išminčiai, o išmintis – gamtai. (Viktorija Daujotytė)

2. Kažkas iš didelių žmonių yra pasakęs, jog, žiūrėdamas į saulėlydį, norom nenorom prisimeni Dievą. (Sigitas Geda)

3. Gamta dar nepavargusi nuo saulės, diena ilga, o naktys šviesios. (Libertas Klimka)

4.2 Bejungtukiai ir mišrieji sudėtiniai sakiniai

Mišrieji sakiniai

Sudėtinių mišriųjų sakinių dėmenys gali būti jungiami keliais būdais: sujungiamuoju, prijungiamuoju, bejungtukių ryšiu ir įvairiomis kombinacijomis. Jų skyryba paremta sudėtinio prijungiamojo, sujungiamojo ir bejungtukio sakinio skyrybos taisyklėmis.

6 užduotis. Bendradarbiaudami atlikite užduotis su mišriaisiais sakiniais.

1. Pabraukite pateiktų sakinių gramatinius centrus ir, remdamiesi pavyzdžiu, nuspęskite, koku būdu sujungti pateikti mišrieji sakiniai: prijungiamuoju, sujungiamuoju ar bejungtukių.

Sujungiamasis ryšys

Prijungiamasis ryšys

Obelis yra nuo senų senovės prie namų auginamas vaismedis, todėl turi ir simbolinę prasmę, kuri atėjo iš labai tolimų laikų.

Obels pavadinimas atėjo iš indoeuropiečių prokalbės, todėl Jonas Basanavičius surado daug bendrybių tikėjimuose, kurie paplitę įvairiose indoeuropietiškos kilties tautose.

Visur, kur auga obelys, obuolys laikomas meilės ženklu, apvalus, saldus vaisius simbolizuoja vaisingumą.

Anksčiau sakydavo, kad obelaites ar kriaušaites turi sodinti vyras ir žmona drauge: vienas palaiko medelį, kitas apkasa šaknis.

Pagal Libertą Klimką „Medžių mitologizavimas tradicinėje lietuvių kultūroje“

2. Sakiniuose sudėkite praleistus skyrybos ženklus.

Kitados tikėta kad obuolių negalima skinti po saulės laidos nes likusieji ant šakų labai kirmys. Ir neleisdavo moteriškai lipti į medį obuolių rašyti obelis nustos vesti vaisius arba apskritai nudžius nes juk tai leva gundė Adomą paragauti uždrausto vaisiaus. O jau tėvų ar senelių sodintą obelį nukirsti tikrai didelis prasikaltimas jei būtina reikia sodą naikinti tegu kas svetimas tai padaro antraip nelaimę šeimai galima prisišaukti... Kalbą pagardina „obuoliniai“ priežodžiai „Kiekvienam obuoliui savas kirminas“, „Obuolys netoli ritas nuo obels jeigu nusirita tai nors uodegėlę atsuka“, „Neik su velniu obuoliauti paliksi be maišo ir be obuolių“, „Galėjo būti gyvenimas kaip obuolys“ (suprask gražus ir laimingas).

Pagal Libertą Klimką „Medžių mitologizavimas tradicinėje lietuvių kultūroje“

4.2 Bejungtukiai ir mišrieji sudėtiniai sakiniai

3. Į mišriuosius sudėtinius sakinius įrašykite tinkamus dėmenis. Atkreipkite dėmesį į skyrybą.

kurią parengė 11 tarptautinių psichologijos

kuris šiuo metu yra recenzuojamas

kad jaučia baimę

jog ateitis yra bauginanti

nes reikia atsižvelgti

plačiai paplitusį vaikų ir jaunimo nerimą dėl klimato kaitos

kad būtų išvengta katastrofos

Tyrimas, atliktas apklausus 10 tūkst. pasaulio vaikų ir jaunuolių, parodė, kad daugiau nei trys ketvirtadaliai (77 proc.) jų mano, _____, o beveik šeši iš 10 teigė, kad labai arba ypač smarkiai nerimauja dėl klimato kaitos. Daugiau nei pusė jų sakė, _____, liūdesį, nerimą, bejėgiškumą ir (arba) kaltę, o beveik pusė (45 proc.) teigė, kad susirūpinimas neigiamai veikia jų kasdienį gyvenimą. Mažiau nei trečdalis (31 proc.) mano, kad vyriausybės daro pakankamai, _____, o beveik du penktadaliai (39 proc.) teigia, kad net nesiryžta turėti vaikų, nors šis skaičius įvairiose šalyse labai skiriasi. Bato universiteto mokslininkė Caroline Hickman, viena iš tyrimo vadovių, sakė – šis tyrimas rodo „siaubingą vaizdą“ – _____, kurį galima susieti su vyriausybės neveiklumu. Tyrimas, _____ ir bus skelbiamas žurnale „Lancet Planetary Health“, įtraukė 10 tūkst. 16–25 metų jaunuolių iš įvairių šalių: jame dalyvavo jaunesni respondentai iš Jungtinės Karalystės, Suomijos, Prancūzijos, Portugalijos, JAV, Australijos, Brazilijos, Indijos, Nigerijos ir Filipinų. Apklausa, _____, vaikų ir paauglių psichikos sveikatos ir klimato nerimo ekspertų, buvo atlikta 2021 metų pradžioje, bet tyrėjai ją skelbia dabar, kai JK rengiasi lapkričio mėnesį Glazge vyksiančioms svarbioms pasaulinėms deryboms dėl klimato kaitos („Cop26“). Per šias derybas pasaulio lyderiai bus spaudžiami imtis aktyvesnių veiksmų, kad būtų sustabdytas temperatūros kilimas, _____ į vis ekstremalesnes oro sąlygas ir griežtus mokslininkų perspėjimus dėl neveiklumo.

Pagal www.lrytas.lt „Tyrimas atskleidė, kad jaunimas jaudinasi dėl klimato kaitos: dalis dėl to net nesiryžta turėti vaikų“

Aplinkosauginio judėjimo „Fridays For Future“ aktyvistai.

T. Bauro nuotrauka

- ! 4. Įsivaizduokite, kad ir jūs dalyvaujate tyrime
- dėl klimato kaitos. Atsakykite į klausimus vartodami sudėtinius mišriuosius sakinius.

Kokia dabartinė jus supančios aplinkos būklė?

Ką reikėtų daryti, kad pasaulis būtų tvaresnis ir švaresnis, o klimato kaita lėtesnė?

Rašymui

A series of horizontal lines for writing, consisting of 20 evenly spaced lines across the page.